Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

№ 9

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 470 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.(,PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Innovatsion siyosatni amalga oshirish yo'nalishlari 16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna

Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar 21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich

Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari 24
Abdullayev Farxod Ozodovich

Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari 35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna

Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi 41
Idirisov Alisher Otajonovich

Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari 46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich

Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili 53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich

Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi 60
Shaislamova Nargiza Kabilovna

Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari 67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li

The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy 74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna

O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi 79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich

Korporativ boshqaruvni innovasion rivojlantirishda raqamli texnolgiyalardan foydalanishning nazariy asoslari 87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich

Международный опыт стимулирования инновационной деятельности 93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна

How does foreign direct investment promote economic growth? 98
O'tkirova Bonu Azamat kizi

Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi 102
Umarov Abduvaxob Tursunovich

Technological Innovations of Electronic Payment Systems 107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich

Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati 115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li

O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili 119
Maksudov Abdumalik Xodievich

Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish 124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li

Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi 129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li

Turizmda innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari........ 133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li

Davlat budjetining soliqli daromadlari tahlili 139
Abduraimova Nigora Radjabovna

Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon 143
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich

O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida)........ 151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich

Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области........ 156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи

Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari 161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova

Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari 167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan

Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish........ 173
Sherxon Tuychiyev

Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari........ 177
Ergashev Jahongir Baxodirovich

Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari........ 180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiev Hasan Abdigapparovich

Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari........ 184
Azizova Zilola Lochin qizi

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliylashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari 191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich

Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni........ 200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi

Анализ прибыли агропромышленности 204
Гафурова Азизахон Фатиховна

Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach........ 209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloyevna

An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries 213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli

Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli 216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich

Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса........ 221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич

Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi........ 225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich

Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari........ 230
Mirzayev Kobil Nosirjonovich

Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari........ 236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich

Innovasion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari 242
Zarina Ashurova

Social media marketing strategies for small businesses 247
Mannonov Shahzod Istam ugli

Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri 250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich

Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari 258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich

Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении 266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли

SWOT-анализ использования социальных сетей в туристической индустрии узбекистана 279
Касимова Зилола Гуламиддиновна

Germaniya tajribasidan foydalanish orqali o'zbekistonda turizm sohasidagi kadrlar salohiyatini rivojlantirish masalalari 287
Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi, Ochilov Akram Odilovich

Blockchain texnologiyasining bank operatsiyalari xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni 291
Mirpulatova Luiza Mansurovna

Tijorat banklarini reytingini aniqlashda bankometr modelidan foydalanish yo'llari 294
Karabaev Nodir Abduhamidovich

Значение business city как инфраструктурного объекта 303
Солиева Умида Алишер кизи

The potential for the development of wage labor as a factor 308
Usmanov Ilkhom Achilovich

Ways to improve the organizational and economic mechanism of business tourism in Uzbekistan 312
Musayeva Shoira Azimovna, Usmanova Dilfuza Ilkhomovna

Kichik biznes subyektlarining faoliyatini baholashning metodologik asoslari 318
Mavrulov Ravshan Ne'matjonovich

Kichik korxonalarni rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanish 324
Ergasheva Nigora Abdigapparovna

Mamlakatimizda intensiv baliqchilikni rivojlantirishning dolzarb masalalari 328
Mamatqulov Nurbek O'razali o'g'li

Уменьшение выбросов парниковых газов и переход к возобновляемым источникам энергии 331
Р.Т. Шомуродов, И.И. Бахадиров, Р.Т. Умаров, И.Ш. Жамолиддинова

Ipoteka bozorida investision muhitni yaxshilash yo'llari 341
Abdullaev Muhammadsodiq Isroil o'g'li

Muammoli kreditlar: yechimlari va istiqbollari 346
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich

Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarish va ta'sirini baholash uslubiyati 351
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich

Zamonaviy sharoitda PR (jamoatchilik bilan aloqalar)ning mazmuni va ahamiyati 356
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna

O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari 361
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi

Rahbar kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish ko'nikmalarini takomillashtirish 366
Shadiyev Sherzod Fayzullayevich

Improvement of marketing communication strategies in chemical industry enterprises 375
Muminova Dildora Dilshadovna

Mikromoliya tashkilotlarida islom moliyaviy instrumentlarini joriy etishni takomillashtirish 380
Axmedova O'g'ilshod Musurmonqul qizi

Tijorat banklarida aktivlar sifatini tasniflashning nazariy jihatlari 384
Qodirova Nafisa Ilhomovna

Importance-performance analysis as a useful tool for marketing audit processes of HEIs in Uzbekistan 388
Nurillo Umarkhonov

Тенденции энергетики будущего: шаги в новую фазу 396
Абдураимова Нигора Раджабовна

Chet mamlakatlar pensiya tizimining o'ziga xos xususiyatlari 405
Tursunov Zohidxo'ja Orifovich

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklar faoliyatini statistik tadqiq etish xususiyatlari 412
Kutliyev Dilshod Orifovich

O'zbekistonda suv tanqisligining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishgata'siri 419
Maxmudov Nosir Maxmudovich, Alimova Guzal Alisherovna

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning kelajak istiqbollari 424
Egamberdiyev Humoyun

To'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish va eksport qilishning holati hamda rivojlanish istiqbollari (namangan viloyati misolida) 433
Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi

Kichik korxonalarni rivojlantirishdagi muammolari va ularning yechimlari 439
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li, Ergasheva Nigora Abdigapparovna

Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasi 422
Xaydarova Charos Nizomiddin qizi

Namangan viloyati kichik biznes subyektlari faoliyatida real investitsiyalarning samaradorligini ekonometrik baholash 448
E.S.Jurayev

Hududlarni iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalar ko'rsatkichi tahlili (Sirdaryo viloyati misolida) 454
Karimqulov Jasur Imomboyevich, Alimova Dilafro'z Tohir qizi, Qurbonova Shahnoza Yuldashbayevna

Fiskal avtomatik stabilizatorlarning iqtisodiyotga ta'siri 462
Madaminova Maftuna

"Yoshlar daftari"ning yuritish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari 467
Turaeva Laylo Toshpulotovna

"YOSHLAR DAFTARI"NING YURITISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Turaeva Laylo Toshpulotovna
O'zbekiston Respublikasi Bank moliya akademiyasi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yoshlar daftarini shakllantirish amaliyoti, mazkur tizim orqali yoshlar bandligini ta'minlash yo'nalishlari tahlil qilingan. Yoshlar daftariga yosh aholini kiritish holati, ularga davlat tomonidan ko'rsatilayotgan yordam turlari ko'rsatilgan. Yoshlar daftari tizimi orqali yoshlarning bandligini ta'minlash amaliyotini takomillashtirish bo'yicha taklif va xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar daftari, yosh aholi toifasi, yoshlar balansi, yoshlar etakchisi, mahalla ettiligi.

Abstract: This article analyzes the practice of forming the Youth Register, the directions of providing youth employment through this system. The state of inclusion of youth in the youth register, the types of assistance provided to them by the state are indicated. Proposals and conclusions on improving the practice of providing youth employment through the youth registration system are presented.

Key words: youth notebook, youth category of the population, youth balance, youth leader, mahalla's seventh group.

Аннотация: В данной статье анализируется практика формирования Реестра молодежи, направления обеспечения занятости молодежи через эту систему. Указано состояние включения молодежи в молодежный реестр, виды помощи, оказываемой им государством. Представлены предложения и выводы по совершенствованию практики обеспечения занятости молодежи через систему регистрации молодежи.

Ключевые слова: молодежная тетрадь, молодежная категория населения, молодежный баланс, молодежный лидер, махаллинская семьерка.

KIRISH

Respublikamizda yoshlar jami aholining 60 foizini tashkil etib, 2024-yil ma'lumotlari bo'yicha 28,9 yoshni tashkil etgan [1]. Shu bilan birga, qonunchilikka muvofiq, 14-30 yoshdagi fuqarolar jami aholining 23 foizini tashkil etmoqda.

Mamlakatimizda yoshlarning istaklari, iqtidor va salohiyatini ro'yobga chiqarish, xorijiy tillarni o'rganishini rag'batlantirish, yoshlarni tadbirkorlikka jalb etish orqali daromadli mehnat bilan band qilish, kasbiy malakasini oshirish orqali bandligini ta'minlashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ko'plab xorijlik olimlar yoshlar bandligini ta'minlashga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarni o'rganishgan va tahlil qilishgan. Xorijlik olimlardan Jochen Kluve, Susana Puerto, David Robalino, Jose Manuel Romero, Friederike Rother, Jonathan Stöterau [2] va boshqa olimlar o'rta va past daromadli mamlakatlarda yoshlar bandligini ta'minlashda malaka oshirish va tadbirkorlik dasturlari yuqoriroq ta'sir ko'rsatishini aniqlashgan.

Yoshlar dunyodagi ishsizlarning 40 foizini tashkil qilishi hamda bu salbiy farovonlik, ijtimoiy, sog'liq va iqtisodiy xarajatlar bilan bog'liqligi Emily J. Oliver, Nasima Akhter, Clare L. Bambra, Carole Torgerson, Chris Bridle, and Helen J. Stain tomonidan o'rganilgan [3]. Yoshlar daftari tizimi orqali yoshlar bandligini ta'minlash masalasi mahalliy olimlar tomonidan ko'p tahlil qilinmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada taqqoslash, umumlashtirish, istiqbolli prognozlashtirish, sabab-oqibat aloqadorligi kabi usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yoshlar daftari tizimi – yoshlarni ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy, psixologik qo'llab-quvvatlashga, bilim va kasb o'rganishga ehtiyoji va ishtiyoqi bo'lgan, ishsiz yoshlarning muammolarini aniqlash, bartaraf etish va nazoratini olib borish bo'yicha ma'lumotlar bazasi hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 19-yanvardagi "Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-92-son qaroriga asosan, har bir mahallada yoshlar etakchisi lavozimi joriy etildi. Unga ko'ra, yoshlar etakchilariga quyidagi vazifalar yuklatilgan:

"Yoshlar balansi"ni shakllantirish, yoshlar to'g'risidagi zarur ma'lumotlarni "Yoshlar daftari" va "Yoshlar portali" elektron platformalariga kiritib borish, ular bilan samarali ish tashkil qilish;

mahallalarda yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularning iste'dodi va tashabbuslarini rag'batlantirish hamda hayotda o'z o'rnini topishlariga ko'maklashish;

muvaffaqiyatga erishgan tadbirkorlar bilan uchrashuvlar tashkil etish.

Yoshlar etakchilari boshqa mutasaddi idoralar bilan birgalikda "yoshlar daftari"ni shakllantirish uchun tegishli axborot tizimiga ma'lumotlarni kiritadi.

Tahlillarga ko'ra, 2024 yilda 8,3 mln nafar yoshlar bilan individual ishlash yo'lga qo'yilgan (123 ming – "og'ir", 3,1 mln – "o'rta", 5,2 mln – "yaxshi" toifa).

1-jadval. Tegishli mezonlar mos keluvchi "Yoshlar daftari" elektron platformasiga (Daftarga) kiritilgan yoshlar soni.

Yillar	2021-yil	2022-yil	2023-yil	2024-yil (1-iyun)
"Yoshlar daftari" elektron platformasiga kiritilgan yoshlar soni, nafar	517 ming	246 ming	297 ming	132,9 ming
Daftarga kiritilgan yoshlar ehtiyojlarini shakllantirish uchun ajratilgan mablag'lar	404,8 mlrd so'm	709,5 mlrd so'm	646,7 mlrd so'm	146,3 mlrd so'm

Yoshlar daftariga kiritilgan yoshlarga ko'mak ko'rsatish tizimi takomillashib borgani sayin 2021–2023-yillarda ularning qamrovi soni va moliyalashtirish miqdori oshib borgan. Muayn yordam turlari kesimida tahlil qilinadigan bo'lsa, talabalarning to'lov-kontraktlari uchun eng katta xarajat 64,8 mlrd so'm to'langanligini, shuningdek, yoshlar etakchilari tomonidan 12,7 mlrd so'm subsidiyalar uchun ajratilganligini ko'rish mumkin.

2-jadval. Yoshlar daftariga kiritilgan fuqarolarga davlat tomonidan ko'rsatilgan ko'mak turlari.

T/p	Ko'rsatiladigan ko'mak turlari	Jami	
		Soni	Summasi
	Barcha yordam turlari bo'yicha	74 547	129 992
1	Mehnat qurollari uchun	4 808	12 660
2	To'lov-kontrakt uchun	23 038	64 800
3	Kelajak kasblari	2 786	9 879
4	Tibbiy xizmat ko'rsatish uchun	5 239	7 774
5	Safarbarlik chaqiruvi rezervi	1 483	8 333
6	Haydovchilik guvohnomasi uchun	812	1 069
7	NTMda kasb-hunar va tadbirkorlikka o'qitish	596	597
8	ilm-fan, sport, san'at va madaniyat yo'nalishlarida o'qish xarajatlarini qoplash	2 074	2 024
9	olimpiada, tanlov va musobaqalarning mahalliy bosqichlarida qatnashish xarajatlari	95	1 284
10	Turarjoy ijarasi uchun	208	662
11	Psixologik xizmat uchun	938	18
12	Ijara xarajati uchun	63	47
13	Urug'lik va ko'chatlar uchun subsidiya	195	359
14	Maktab formasi va o'quv qurollari	72	146
15	Fuqarolik pasporti badalini qoplash	548	133
16	turizm ob'ektlariga sayohatlari uchun mehmonxona va yo'l xarajatlari	631	212
17	Yoshlar festivallari, forumlar, tanlovlar va boshqa madaniy-ma'rifiy tadbirlarni moliyalashtirish	0	19 996
18	Doimiy ish o'rinlariga	3 659	-
19	Tashqi mehnat migrasiyasiga	22	-
20	Er ajratilganlar	14 594	-
21	Kredit ajratilganlar	2 969	-
22	Uy-joy qurish uchun garovsiz kredit ajratishga kafillik berish	14	-
23	YaTT	696	-
24	Boshqa yordam turlari	9 007	-

Shu bilan birga, Yoshlar daftarini shakllantirish amaliyotini tahlil qilish natijasida quyidagi muammolar mavjudligi aniqlandi:

1. Yoshlar daftariga kiritish uchun me'zonlarga mos keladigan yoshlarni aniqlashda ma'lumotlarni shakllantirish har yili yanvar-fevral oylarida qog'oz anketalarda yalpi xatlovdan o'tkazish orqali amalga oshiriladi.

2. So'rovnoma orqali aniqlanadigan ma'lumotlar va daftarga kiritiladigan kontingentni shakllantirish jarayonlari o'zaro bog'lanmagan.

3. "Mahalla ettiligi" qaroriga ko'ra daftarga kiritilgan fuqarolarga, shuningdek, tegishli yordam ko'rsatilganligi to'g'risida ularning telefon raqamlariga sms-kod yuborish orqali tasdiqlanadi. Bunda, suiiste'molchilikning oldini olish maqsadida yordam manzilli ravishda aynan ehtiyojmand fuqaroga ko'rsatilganligini yoshlar etakchisining plansheti orqali biometrik identifikasiya qilish tizimi joriy etilmagan.

4. Yoshlarga yordam turlarini ko'rsatishdan oldin ularning qo'shimcha daromad manbalarini, xususan, egaligida qo'shimcha ko'chmas mulklari yoki avtotransport vositalari mavjudligi, dividend yoki ijara tushumidan daromad olayotganligini "masofadan turib" o'rganish o'tkazilmaydi.

5. 14 yoshga to'lgan fuqarolar to'g'risidagi ma'lumotlar yoshlar balansiga kiritish uchun avtomat ravishda mahalla yoshlar etakchisiga kelib tushmaydi.

6. Daftarga kiritilgan yoshlar uchun talab etiladigan pul mablag'lari prognozi so'rovnomalardan kelib chiqib, yil boshida shakllantirilmaydi.

7. Daftar uchun moliyaviy resurslarning etishmasligi va daftarga kiritilgan yoshlar muammolarini bartaraf etish ko'rsatkichi yoshlar etakchilari va sektor rahbarlarining KPI samaradorlik ko'rsatkichida inobatga olinishi sabab, ular daftarga qamroq yoshlarni kiritishdan manfaatdor bo'lib, haqiqiy muhtoj yoshlarga yordam ko'rsatmaslik xavfi bor.

8. Yoshlar o'z xohishiga ko'ra daftardan chiqish uchun ariza berishi talab etiladi. Masofadan turib daftardan o'z xohishi bo'yicha chiqish va yordam so'rab yo'llagan murojaatini bekor qilish interaktiv xizmati mavjud emas.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mahallalardagi yoshlar etakchilari vazirlik va idoralar bilan ma'lumotlarni avtomat ravishda integrasiya orqali almashish yo'lga qo'yilishi lozim.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 21 dekabrdagi

PF-209-son Farmoniga asosan, daftarga kiritish va yordam ko'rsatish to'g'risidagi qaror "mahalla ettiligi" tomonidan qabul qilinishini inobatga olib, qarorlarni Vasiylik kengashi tomonidan tasdiqlash amaliyotini bekor qilish, "mahalla ettiligi" tomonidan qarorni elektron shaklda tasdiqlash va nazorat uchun Vasiylik kengashiga yuborish tizimi yo'lga qo'yilishi lozim.

Ma'lumot almashishni engillashtirish maqsadida "Yoshlar daftari" va "Yoshlar balansi" platformasida mahallalar identifikasiya kodini Raqamlashtirish vazirligi tomonidan shakllantirilgan "Elektron hukumatning ma'lumotnomalar va klassifikatorlar registri"dagi "Mahalla yagona klassifikatori"ga moslashtirish lozim.

Yuqoridagilarni takliflarni inobatga olgan holda "yoshlar daftari" tizimini takomillashtirish yoshlar bilan manzilli ishlash natijadorligini oshirishda ajratilayotgan davlat resurslarining samaradorligini ta'minlashda ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/median-age/country-comparison
2. Jochen Kluve, Susana Puerto, David Robalino, Jose Manuel Romero, Friederike Rother, Jonathan Stöterau, Felix Weidenkaff, Marc Witte. Do Youth Yemployment Programs Improve Labor Market Outcomes? A Systematic Review. IZA DP No. 10263, October 2016.
3. Emily J. Oliver, Nasima Akhter, Clare L. Bambra, Carole Torgerson, Chris Bridle, and Helen J. Stain. Are we failing young people not in employment, education or training (NEETs)? A systematic review and meta-analysis of re-engagement interventions. Published online 2017 Jan 25. doi: 10.1186/s13643-016-0394-2.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 19.01.2022 й. ПҚ-92-сон "Маҳаллаларда ёшлар билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори. https://lex.uz/docs/5831865
5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 7 июндаги "Ёшлар муаммоларини ўрганиш ва ҳал этиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 312-сон қарори. https://lex.uz/docs/6051791
6. Интернет сайтлари: www. https://yoshlardaftari.uz, www.lex.uz

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Shahzod Avilqulov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 9

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.